

GOEDE BUREN

De opening van het Sniijders&Rockoxhuis

Nadat het Sniijdershuis jarenlang door KBC als opleidingscentrum en polyvalente receptieruimte werd gebruikt, nam men het voortreffelijke besluit om het in te richten als museum. Samen met het Rockoxhuis, dat vlak naast het Sniijdershuis ligt, wordt het verenigd tot Sniijders&Rockoxhuis.

CONTEXTUEEL KADER Wat zou het toch een traktatie zijn, mochten we Jan van Eycks huis en atelier in Rijsel of Brugge kunnen betreden. Of dat van Rogier van der Weyden in Brussel. Van Hans Memling weten we dat hij twee stenen huizen in de Sint-Jorisstraat en de Jan Miraelstraat in Brugge bezat, maar hoe zagen die er precies uit? Na zijn faillissement was Kortrijkzaan Roelant Savery verplicht om zijn huis in Utrecht, *Het Keyzerswapen*, in 1638 te verkopen. Zijn tuin en de bijhorende bloemen werden geschat op 400 gulden. Voor één van de pioniers van uitzonderlijke bloemstilleven was dit van bijzondere waarde, maar meer dan een vermelding in een archiefdocument is het niet. De geschiedenis en de tijd ontzelselden ons het contextueel kader. Het is dan ook een privilege om de huizen van bijvoorbeeld Rubens of Rembrandt te kunnen betreden. Een huis zegt veel over een mens. Waar, naast de kerk en de kroeg, vertoeven schilders meer?

In Willem van Haechts *De kunstkamer van Cornelis van der Geest* (1628, Rubenshuis Antwerpen) zijn onze beide protagonisten geportretteerd. Tegen een decor van uitstekende schilderijen, marmeren beelden en bronzen statuetten, prenten, munten, vaatwerk en andere begerenswaardige artificialia

houden uiterst links en rechts Nicolaas Rockox (1560-1640) en Frans Sniijders (1579-1657) zich op. Ze kunnen zich onmogelijk verder van elkaar bevinden, al woonden ze vlak naast elkaar in de Keizerstraat. Beide persoonlijkheden kijken ons recht in de ogen. In dit in scène gezette bezoek van de aarts-hertogen Albrecht en Isabella aan de kunstverzameling van Cornelis van der Geest, wordt Sniijders' renomme zonder omwegen onderstreept. Sniijders' *Stilleven met vruchten en twee apen*, een niet bekend werk, is vooraan tegen een tafel geplaatst. Van der Geest zal er straks zijn invitees zeker attent op maken.

DE FORTUYNE Dat het Rockoxhuis nu ook het aanpalende Sniijdershuis heeft ingericht als museum ligt eigenlijk voor de hand. De bestaande kunstcollectie, met niet in het minst Sniijders' eigen werken, verwijst op meerdere punten naar de persoon van Sniijders. Pieter Brueghel II, van wie men een uitstekende kopie van Bruegels *De spreekwoorden* bewaart, was zijn leermeester. Sniijders had ook zelf werk van hem in zijn collectie. Jan Brueghel I was zijn mentor en vriend. Hendrick van Balen was mogelijk ook zijn leermeester. In elk geval kenden ze elkaar goed. Er is natuurlijk Rubens en ook Van Dyck, die samenwerkte met Sniijders en hem en zijn vrouw portretteerde. De uitbreiding zorgt er verder voor dat

Frans Sniijders, *Stilleven*, 1616, olieverf op paneel, gesigineerd, F. Sniijders fecit
ANTWERPEN, SNIJDERS&ROCKOXHUIS, INV. 85.3

© KBC ANTWERPEN, SNIJDERS&ROCKOXHUIS

de bestaande collectie optimaal kan gepresenteerd worden en aangevuld met zorgvuldig uitgekozen bruiklenen.

Daarnaast is er het unieke spel tussen twee karakters: kunst vervaardigen en kunst verzamelen of zelfs bevorderen, de doener en de humanistische beschouwer, de verkoper en de klant, de handwerker en de politicus, de schilder van overdadig gedekte tafels en de man van stand die aanschuift aan de dis.

Op 24 december 1620 koopt het echtpaar Snijders het huis *De Fortuyne* in de prestigieuze Keizerstraat. De schilder kan zich dit chique gebouw veroorloven omdat hij de jaren ervoor zeer succesvol is geweest, mede onder invloed van de aanbevelingen van Jan Brueghel I en Rubens. Het huis is getooid met drie trapgevels. Achteraan is er sprake van een binnenplein, een portiek en een bijgebouw. Hoe het interieur er in Snijders' tijd uitzag is helaas niet bekend. Pas vanaf 1622 komt Snijders er echt wonen.

Het Snijders&Rockoxhuis

© KBC ANTWERPEN, SNIJDERS&ROCKOXHUIS

Anthony van Dyck, *Frans Snijders en Margriete de Vos*, ca. 1620, olieverf op doek
NEW YORK, THE FRICK COLLECTION; HENRY CLAY FRICK BEQUEST
© THE FRICK COLLECTION, NEW YORK; FOTO: MICHAEL BODYCOMB

In de loop der tijd wordt de gevel aangepast. Politicus Jean Félix François Van den Bergh-Elsen (1807- 1885) laat in 1854 een neoclassicistische koetspoort aanbrengen door de architect Frans J.H. Bex. Daaropvolgend laten zijn erfgenamen in 1900 de gevel omvormen tot een lijstgevel. De geveltoppen worden daarbij verwijderd. De tweede geleding van de façade is opgemetseld en afgewerkt met een kroonlijst. In 1963 worden het aanpalende huis aan de rechterkant, het Snijdershuis en het Rockoxhuis met elkaar verbonden. KBC wordt eigenaar van de panden en laat in 1976-1977 een grondige restauratie uitvoeren onder leiding van de architecten Joseph Louis Stynen en Richard De Bruyn. Men kiest ervoor om de gevel te reconstrueren tot het deftige uitzicht dat we nu kennen met het traditionele parement in bak- en zandsteenstijl.

MASTERCLASS Zoals zo vaak bij oude meesters kennen de we inborst of het karakter van onze held niet. We weten wel dat Snijders nooit vader is geworden. Zijn huwelijk met Margarieta de Vos, zus van schilders Cornelis en Paul, bleef kinderloos. Uit de verschillende testamenten van het vermogend echtpaar blijkt dat ze hun familie, maar ook de armen niet verwaarloosden. In dat opzicht lijken ze op hun buur Rockox. Iets van Snijders' envergure spreekt uit de pendantportretten die Anthony van Dyck rond 1620 maakte van hem en zijn vrouw (Frick Collection, New York). In de bestelling van deze superieure doeken ziet men graag de viering van de aankoop van het huis *De Fortuyn*. Het panoramisch uitzicht geeft cachet aan het duoportret. De gordijnen zijn een element van dynamiek in een voor het overige statische schildering. De

bloementuil in het portret van Margareta is een verwijzing naar dé stillevenspecialist van de eerste helft van de zeventiende eeuw. Maar het is, zoals in alle goede portretten, de oogopslag die beklijft. Margareta kijkt naar de schilder met een blik die vertrouwelijkheid verraad. Snijders is afstandelijker, zelfbewuster. Een samengaan van pose en trots. Lichaamshouding en kledij vertellen ons dat het dit echtpaar voor de wind ging. Niemand kan zonder voorkennis bevroeden dat dit een schilder en zijn vrouw is.

Beter een goede buur dan een verre vriend zegt het spreekwoord. In tijden zonder telefoons en internet moet dat nog veel meer het geval geweest zijn. Je kan het ook slecht treffen met je burens, wat de oorzaak kan zijn van veel stress en ellende. We zijn geneigd om te veronderstellen dat beide heren het getroffen hadden met elkaar. De omstandigheden waren ernaar. Rockox bezat een 80-tal schilderijen, waaronder een stilleven van Snijders. Volgens de boedelbeschrijving ging het om een mandeken met druiven. De schilder was door Rockox uitgenodigd om als getuige zijn testament te ondertekenen. Bijna twee decennia woonden ze naast elkaar en ook na hun dood bleven ze in elkaars buurt. Beiden werden begraven in de Minderbroederskerk, dat verdwenen schrijn voor kunst. De dood of de vergankelijkheid van het leven, vereeuwigd met pigment en borstel, was een kolfje naar de hand van Snijders. *Jacht op een everzwijn* (ca. 1620-1630) is een machtig beeld dat

Willem II van Haecht, *De kunstkamer van Cornelis van der Geest*, 1628, olieverf op paneel

ANTWERPEN, RUBENSHUIS

© COLLECTIE STAD ANTWERPEN, RUBENSHUIS; FOTO: BART

HUYSMANS & MICHEL WUYTS

Frans Snijders, *Jacht op een everzwijn*, ca. 1620–1630, olieverf op doek
ANTWERPEN, SNIJDERS&ROCKOXHUIS
© KBC ANTWERPEN, SNIJDERS&ROCKOXHUIS

haast overloopt van dynamiek. Onder een eik, aanschurkend tegen bramen met verraderlijke doornen levert een kolos van een ever op furieuze wijze strijd met jachthonden. Hoe fors het beest ook is, het is een ongelijke strijd. Eigenlijk is het een sinister beeld. Komt er vlug een einde aan of sleept de doodstrijd aan? Dieren werden in die tijd voor het eerst vereeuwigd op groot formaat, toch een luxe die voor historische, religieuze of mythologische onderwerpen was voorbehouden. Snijders laat dan ook nog eens de mens achterwege. Het zijn in zekere zin staatsieportretten van dieren en toch is het, ze-

ker in dit geval, vooral de mens die getypeerd wordt. De mens van stand die om de tijd te doden, niet uit noodzaak, graag dieren doodt. Het is een *masterclass*, met veel gevoel voor suspense en compositie, een gave schildertechniek en anatomische kennis. Zelfs anno 2018, in een maatschappij die als het op beelden aankomt gebukt gaat onder een ernstige boulimische aandoening, boet dit werk niet in aan zeggingskracht. En dat is heel wat.

—
MATTHIAS DEPOORTER

Extra OKV themanummer

OKV publiceerde een extra themanummer over het Snijders&Rockoxhuis. OKV-abonnees betalen € 10,00 per exemplaar (inclusief verzendkosten). Maak gebruik van het overschrijvingsformulier bij dit nummer of stort op rekening BE67 4480 0073 6187 met vermelding 'Snijdershuis'.

INFO – Snijders&Rockoxhuis – Open vanaf 24 februari 2018 – Open: dinsdag t.e.m. zondag van 10 tot 17 uur – Gesloten: maandag – Keizerstraat 10-12, 2000 Antwerpen – T 03 201 92 50 – www.snijdersrockoxhuis.be – **ARCHIEF** Frans Snijders - Fruit en groenten: OKV 1966 / 16 – Nicolaas Rockox - Burgemeester van de Gouden Eeuw: OKV 2011, nr. 1, blz. 20-25 – www.tento.be